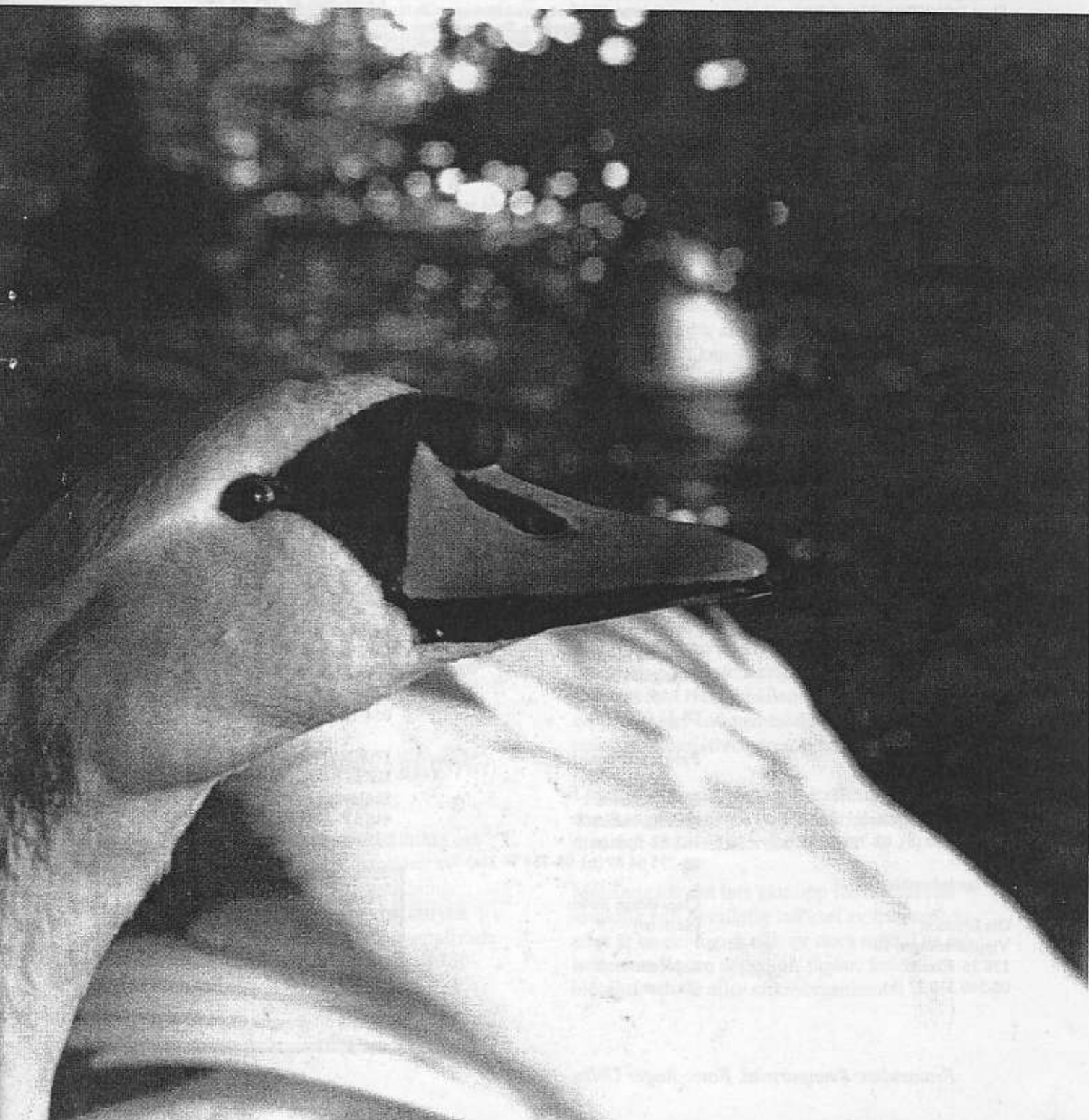

FNŠIN

Programförklaring

NOS

Medlemsorgan för Föreningen Natur och Samhälle i Norden. Utkommer 4 ggr/år. Nr 2/2001

Programförklaring

Föreningen Natur och Samhälle i Norden (FNSiN) är en partipolitiskt obunden, ideell förening. Föreningen vill samla intresserade av miljöfrågor och levnadsvillkor till ett allsidigt studium av natur och samhälle. Att upptäcka tillsammans är vår grundidé. I FNSiN möts människor med allehanda intressen.

Vi arrangerar EXKURSIONER till intressanta områden. Minst en gång om året gör vi en resa till Gotska Sandön. Vi har också besökt Bornholm, Åland, svenska och norska fjälltrakter samt svenska skärgårdar. Vi har paddlat kanot i Bergslagen, Sörmland och Uppland, där vi har kunnat studera fauna, flora, arkeologi och kulturhistoria. Vi har skådat fåglar i Halland och cyklat i Skåne. Vi har plockat svamp i skogarna kring Stockholm, tranbär på hälsingemyrar och havtorn vid Ålands hav. På vintrarna åker vi skidor och skridskor tillsammans.

Vi arrangerar EXPEDITIONER till områden nära och fjärran. Lofoten, Färöarna, Island, Spetsbergen, Grönland, Hebriderna, Estland samt Newfoundland och Labrador är några av de områden som vi har besökt. Varje resa förbereds genom studiecirklar och redovisas i artikel- eller bokform.

Vi arrangerar STUDIECIRKLAR. Några ämnen har varit skärgården, energi, fjällkunskap, ortnamn, foto, modern isländska, danska, geologi och meteorologi. Föreningen har samarbetsavtal med Studieförbundet Vuxenskolan. Dessutom gör vi intressanta STUDIEBESÖK. Genom åren har vi t ex besökt en rovfågelsrehabilitering, ett sötvattenslaboratorium, Rymdbolaget och Riksmuseets verkstäder.

Vi arrangerar FÖREDRAG i aktuella eller historiska ämnen. Aktuella teman kan vara ekologisk hushållning, regnskogarna och miljöjournalistik. Historiska ämnen har bl a berört Vendeltiden, Kristian II och kvinnorna kring honom, häxprocesserna och ekologiska insikter i Eddan. Ofta berättar långväga resenärer till egna bilder om sina upplevelser runtom i världen.

Vi agerar MILJÖPOLITISKT och deltar i vården av KULTURARVET. Nedre Dalälven, Tyresta-Åva och Järvafältet är några av de områden som vi har engagerat oss för. FNSiN tillhör Förbundet för Ekoparken. Vi har genom avtal med Runverket åtagit oss fadderskap för en runsten som vi vårdar.

Vi samarbetar också med Föreningen Norden i ämnen som direkt rör Norden.

Som du ser har FNSiN en mångsidig karaktär där ditt speciella intresse blir tillgodosett och där du genom din medverkan kan berika föreningen. Dessutom glömmar vi inte bort att ha trevligt. Som medlem är du välkommen att delta i dessa arrangemang, Resor och utflykter genomförs till låga självkostnadspriser.

Som medlem får du dessutom medlemstidskriften NOS, med kvartalsprogram och intressanta artiklar.

FNSiN

Föreningen
Natur och Samhälle i Norden

Föreningens adress:
Box 49015, 100 28 Stockholm
E-post: fnsin@algonet.se
Hemsida: <http://www.algonet.se/~fnsin>

Postgiro:
50 31 97 - 6 Huvudkonto
67 01 50 - 2 Medlemsavgifter
60 80 83 - 2 Beställning av skrifter

Ansvarig utgivare:
Anders Schærström
Kometvägen 49, 183 48 Täby
08-758 30 03(b), 08-613 48 74(a)

Nästa NOS: Juni 2001

Material till NOS skickas till:
PeO Sundqvist,
Grubbens gata 9, 112 32 Stockholm
08-653 71 92 (b)

FNSiN Funktionärer 2001

Styrelse:

Ordförande

Anders Schærström
Kometvägen 49
183 48 Täby
08-758 30 03 (b), 08-613 48 74 (a)

Vice ordf

Pia Eriksson
Vipphavrevägen 12
178 35 Ekerö
08-560 330 27 (b), 08-705 77 26 (a)

Sekreterare

PeO Sundqvist
Grubbens gata 9
112 32 Stockholm
08-653 71 92 (b)

Kassör

Erik Elvers
Illerstigen 28
170 71 Solna
08-85 84 88 (b), 08-788 29 98 (a)

Övriga ledamöter:

Ola Eriksson
Vipphavrevägen 12
178 35 Ekerö
08-560 330 27 (b),

Claes Göran Ström
Fatburs kvarngata 14, 2 tr
118 64 Stockholm
08-19 12 52 (b)

Birgitta Traxel
Vesslevägen 40 nb
161 40 Bromma
08-25 03 35 (b)

Kaj Valtersson
Gränsholmsbacken 5
127 42 Skärholmen
08-710 18 92 (b), 08-16 23 91 (a)

Bo Zachrisson
Birkagatan 2
113 36 Stockholm
08-31 02 33 (b),

Programkommitté:

Björn Eriksson
Mellingebacken 6
163 67 Spånga
08-795 64 89 (b), 08-764 99 31a)

Claes Göran Ström
(Se ovan)

Kaj Valtersson
(Se ovan)

Kontaktpersoner:

FNSiN-Höga kusten
Lena Hermansson
Svanö 35
872 93 Lunde
0612-303 50 (b)

FNSiN-Uppland
Sven A Nyberg
Valthornsvägen 31
752 50 Uppsala
018-40 47 70 (b)

FNSiN-Värmland
Lena Sewall
Älvroskatan 4
654 61 Karlstad
054-18 68 75 (b)

FNSiN-Östergötland
Håkan Bley
Sköldvägen 18
616 33 Åby
011-631 69 (b), 011-19 11 25 (a)

Medlemsavgiften 2001:

Fullbetalande medlem	110 kronor
Ny d:o efter 1/7	55 kronor
Familjemedlem	25 kronor

Betala till postgiro 67 01 50-2 !!

Glad vår, medlem! (Och andra NOS-läsare med)

Det snöar lätt, men vårsolen skiner vänligt och löftesrikt - och avslöjar obarmhärtigt alla oputsade fönster och dammiga bordytor... Talgoxen gör sin sedvanliga imitation av cykelpump. Jag undrar när den första tussilagon skall visa sig på vägrenen här utanför. Det är nästan vårdagjämning, när jag skriver detta och när nästa NOS kommer ut skall det vara midsommartid. Och lika spännande är det varje gång vid den här tiden. Skall våren bli tidig och varm? Skall sommaren bli en lång och varm fest för sinnena eller en kall, regnig besvikelse? Oavsett hur det blir så är det så är våren och sommaren en rolig tid att göra föreningsprogram för. Jag hoppas att du skall märka det när du läser programmet. Vi gör så gott vi kan för att ta vara på vårens och sommarens möjligheter.

Det är också dags för årsmöte och vi kan se tillbaka på ett mycket innehållsrikt år, fyllt av härliga exkursioner och intressanta föredrag. Vi har i stort sett behållit medlemsantalet och eftersom antalet medlemmar ökade under de närmast föregående åren så känns det som om vi har stoppat den tidigare nergången. Men det går inte att slå sig till ro. Man måste ständigt arbeta med en förening. Innan du, medlem, får NOS i din brevlåda så har vi som gör programpunkterna funderat länge, ringt telefonsamtal, skickat massor av e-brev och diskuterat hit och dit under flera månader. Idéer saknas aldrig, men det gäller att hitta rätt föredragshållare, bestämma tid, boka lokal, komma överens om arvoden mm. Ibland kan det dröja länge innan en idé blir verklighet. Fast roligt är det i regel, förutsatt att man får gensvar från medlemmar och andra som deltar i aktiviteterna.

Dialogen inom föreningen är viktig. Vi som ser till att FNSiN fungerar någorlunda vill gärna vilja veta vad medlemmarna förväntar sig. Har du synpunkter så får du gärna ge dem till känna på ett eller annat vis. Bra tillfällen är ofta i samband med exkursioner och andra programpunkter, där man har tid att prata vid.

För övrigt så kommer vårt elektroniska skyltfönster - dvs webb-adressen - snart att vara öppet igen efter en tid av omorganisation och förnyelse. Det är viktigt att synas där allt fler väljer att söka efter information. Men du som vill få NOS i brevlådan fyra gånger om året kan vara tämligen lugn. Vi har inga planer på att ändra på vårt kära föreningsblad.

På återseende!

Anders Schærström

Hur gick det?

Christina Pettersson berättade mycket humoristiskt och underhållande om hur man kan upptäcka Danmark bit för bit inför 16 uppskattande åhörare.

Museibesöket i Upsala inställdes p g a (tyvärr) klent intresse.

En grupp besåg Wasamuseets utställning om det svenska samhället under föra delen av 1600-talet. Intressant även om utställningen här och där gjorde ett något slarvigt intryck (skyltar i fel ordning etc). Dessutom upplivade vi en gammal fin svensk tradition - den 350-

åriga på sin tid så populära folkleken "undertecknandet av Westphaliska freden".

Förutsättningarna för skidåkning i Stockholms omnejd var även den gångna vintern lika jämmerliga som de varit i flera år. Ingen medlem vågade väl riktig tro att det skulle bli av nu heller. När förhållandena under ett par enstaka dagar äntligen medgav det åkte emellertid initiativtagaren skidor på egen hand.

I januari genomfördes en fortsättningscirkel i danska - på en något högre svårighetsnivå - med 6 st entusiastiska deltagare.

Måhända har det inte gått upp för flertalet att avsiktlig och oavsiktlig införsel av främmande arter är en ekologisk risk av stora mått. Det må sedan handla om däggdjur, fåglar, fiskar, blötdjur, växter eller mikroorganismer.

Arterna byter miljö på fler sätt än man kan ana – vem har tänkt på lastpallar och ballastvatten? Det tema som Melanie Josefsson kunnigt och lättillgängligt presenterade var i alla fall värt en större publik, men för det dussin som var där blev det ett synnerligen tankeväckande och stimulerande seminarium. På ett eller annat sätt lär nog ämnet göra sig påmint igen.

Nytt och notiser

<http://www.algonet.se/~fnsin>

Redan för några år sedan upprättade vi en egen webb-adress för FNSiN. Roger Uhlin var vår förste webb-redaktör som gav sidorna en mycket tilltalande utformning. Webb-sidor skall emellertid skötas, uppdateras och på andra sätt förnyas emellanåt. Det kan vara nog så tidskrävande och Roger behöver ägna sin tid åt annat. Sedan ett bra tag tillbaka har därför vårt virtuella skyltfönster varit föremål för omredigering. När man besöker vår det skall man inte bara kunna inhämta upplysningar om det aktuella programmet utan även kunna leta upp vissa artiklar ur NOS, hämta tips i vissa av våra favoritämnen, länka sig till våra samarbetspartners och andra närstående organisationer, läsa verksamhetsberättelser och andra översikter av föreningen åstadkommit genom åren. Eventuella programförändringar som inte hinner komma in i NOS skall vi i görligaste mån förmedla på hemsidan. Våra nya webb-redaktörer heter *Karin och Ingegerd Elvers*. Inom kort kan du få se vad de har åstadkommit. Hoppas att du skall tycka om resultatet och gärna utnyttja informationen om föreningen. Lägg in <http://www.algonet.se/~fnsin> bland dina favoriter!

Matrikel

Med detta nummer av NOS följer – till medlemmarna – en medlemsmatrikel som avser utgången av 2000. Listan omfattar alltså alla som betalade medlemsavgift för förra året. Ta gärna tillfället i akt att kontrollera att uppgifterna stämmer. E-postadresser är inte

medtagna i matrikeln, även om vi har fått kännedom om sådana. (Se också notisen nedan.) Om du finner något fel, kontakta föreningens ständige sekreterare, Peo Sundqvist, tfn 08-653 71 92, e-post: peo.sundqvist@mail.bip.net.

Har du e-postadress?

Kommunikationsmetoderna förändras – även för FNSiN - och det skulle vara värdefullt för oss föreningsfunktionärer att veta om vi kan nå medlemmarna med e-post. Vi planerar visserligen inte att göra om NOS till en helt elektronisk produkt, men det skulle vara värdefullt att veta om vi snabbt kan nå medlemmarna med besked om eventuella programändringar, nyinsatta programpunkter och andra akuta meddelanden. Det skulle på sikt kunna förändra föreningsarbetet. Till att börja med vill vi alltså gärna veta om du har *en e-postadress där du kan ta emot eventuell information från FNSiN*. Tala i så fall om det för oss genom att meddela adressen till sekreteraren, Peo Sundqvist, peo.sundqvist@mail.bip.net.

Nytt från vänföreningar

Från Förbundet för Ekoparken har vi fått information om följande aktiviteter:

söndag 6 maj: Ekoparkens dag - gratis turer med sightseeingbåtar runt Djurgården, på Edsviken och på Brunnsviken. Närmare info kommer i DN och på www.ekoparken.com.

söndag 13 maj: Fågelskådningens dag. Äger rum på Stora Skuggan hela dagen. Dessutom fyller WWF 30 år, bl a visar den kände konstnären Gunnar Brusewitz naturmåleri.

onsdag 16 maj: Föreningskonferens om trafikproblematiken i Stockholm (t ex Norra länken), mötet börjar på eftermiddagen. I skrivande stund känner vi inte fler detaljer kring mötet men ring Erik Elvers 08-858488 (b) om du är intresserad. Vidare meddelades vid FFE:s årsmöte att Ekoparken kommer att få en "nationalstadsparkssystem" i Tavastehus.

FNSiN-medlemmar gör det tillsammans!

Nytt från naturen

I fjol och förfjol har, såvitt man vet, för första gången skrubbskäddor fiskats vid Island: år 1999 en i Ölfusá på Sydlandet och under år 2000 ytterligare fyra st i samma flod eller vid dess utlopp och dessutom en utanför Sydöstlandet och en vid Snæfellsnes på Västlandet. Fisken är ju vanlig i Nordsjön och i Östersjön och förekommer även utanför Norge och kontinenten och vid Färöarna, men har som sagt inte iakttagits tidigare vid Island. Ganska märkligt får man säga att det är att den letar sig så långt som till Island. "50000 tärnor kan inte ta fel, och de far till Island varje år", sades det en gång i den isländska turistreklamen. Kanske kan det på sikt bli en ny kampanj byggande på skäddor...?

Program april - juni 2001

Var snäll och respektera tider för föranmälan, så långt det är möjligt. Vi inser naturligtvis att det inte alltid är möjligt att bestämma sig långt i förväg för att delta i en programpunkt, men många gånger är det nödvändigt att i god tid veta att tillräckligt många tänker delta för att man skall kunna genomföra arrangemanget. Ibland måste vi iaktta ett sista datum för avbokning utan kostnad. I andra fall kan den som tar initiativ till en programpunkt vilja göra något annat om inte tillräckligt många anmält sig i tid.

Vårvintervandring längs Söders södra strand

Söndag 1 april kl 13

Den till 24 mars planerade vandringen har uppskjutits (inte aprilskämt!) Vi samlas på Ryssgården utanför T-banan kl 13 och tar buss 53 till östligaste delen av Söder. Vi går sedan, förhoppningsvis i vårsolen, längs kajer och stränder utmed Hammarby Sjö och Årstaviken bort till Hornstull (6-7 km).
Föranmälan senast fredag 30 mars till Erik Elvers, tfn 08-858488 (b)

Nordens klimat och ekologi i framtiden (2 april)

Föredraget är uppskjutet till den 21 maj. Se notis nedan.

Långfredagsvandring

Fredag den 13 april klockan 10.30

Samling klockan 10.30 vid Ulriksdals station. Vandringen går via Brunnsviken och Frösunda vik till Stallmästargården. Om vädret medger så bestiger vi även Hagatoppen.
Medtag matsäck. Ledare: *Mats Gullberg*
Mer information i nästa program.

Med FNSiN i Ekoparken - Slottsparksvandring

Fredag 20 april kl 19.00

Sedvanlig vårkvällsvandring i Ulriksdals Slottspark. Samling på Bergshamra torg utanför t-baneutgången (stn Bergshamra på Mörbylinien, norra utgången) varifrån vi går till Brunnsviken, vidare upp på Ulriksdalsåsen och ner i parken. Vi är ute ca 2 timmar.

Föranmälan senast torsdag 19 april till Erik Elvers tfn 85 84 88 (b).

Båttur i Ekoparken

Thorsdag 26 april 18.00 - 20.15
Se Ekoparken - världens första nationalstadspark med FFEs båttur!
Start från Strömkajen kl 18.00, slut Haga Forum 20.15. Färden går i hela Ekoparken Djurgården-Ulriksdal-Brunnsviken och har blivit mycket omtyckt med natur, kultur, historia och hoten mot Ekoparken.
80 kr/pers, hälften för barn 6-11 år, betalas ombord. Cafeteria finns. Guide Henrik Waldenström
Anmälan ju förr dess bättre - turen är populär och kan bli övertecknad - till Erik Elvers, tfn 08-858488 (b).

Vårvandring

Lördag den 5 maj

Samling kl 11:00 vid Björkhagens T-station. Vi går genom Nackareservatet till Solsidan och tittar på de blommor vi hittar vid stigen. En uterast. Medtag matsäck och gärna en flora. **Anmälan** till *Claes Göran Ström* senast den 4 maj, tel. 08-191252.

Runstenar på Selaön

Lördag 12 maj kl 9.30

Selaön i Mälaren mellan Mariefred och Strängnäs, ca 9 mil från Stockholm, är mycket rik på runstenar - här finns drygt 15 st av vilka vi beser en del. Har vi tur har vi dessutom tillfälle att se vackra backsippebestånd. Samåkning i bil, avfärd från Odenplan (Gustaf Vasa kyrka) kl 9.30. Ev även kort uppehåll i Mariefred. Föranmälan till Erik Elvers, tfn 08-858488 (b) senast torsdag 10 maj. Heldagsutfärd, medtag matsäck.

Förmöte Gotska Sandön

Måndag 14 maj kl 18.30

Norden i Fokus, Hantverkargatan 33

I kväll går vi igenom praktiska detaljer inför pingstresan till Gotska Sandön: proviant, kläder och annan utrustning. Vi ser också på bilder från den underbara ön.

Erik Elvers tfn 08-85 84 88 (b) fax, arb. 08-788 1304,, E-post:

erik.elvers@solna.mail.telia.com Anders Schærström, tfn & fax 08-758 30 03 (b), tfn 08-613 48 74 (a)

Nordens klimat och ekologi i framtiden

Måndagen den 21 maj kl. 18.30

Norden i Fokus, Hantverkargatan 33

I november fick Stockholm fuffiga 8 (!) soltimmar mot normala 54 och det är länge sedan vi upplevde en riktig snö vinter i stockholmstrakten. Däremot har vi haft några riktigt varma men sena somrar. Mellansverige har drabbats av extrema regn och

översvämningar. I Norge och Västsverige regnar det också mer än vanligt. Häftiga stormar har drabbat Västeuropa. Många har anat det och nu finns det gott om vetenskapliga belägg - något har faktiskt hänt med klimatet. Och det är kanske bara början.

Är det växthuseffekten som börjar bli påtaglig? Vilken roll spelar ozonhålet? Hur kommer Norden att påverkas? Kommer Sydvästskåne och stora delar av Danmark att försvinna under havsytan i en ganska nära framtid om polarisarna smälter? Vad händer med vegetationen och djurlivet om klimatet blir varmare i Norden? Blir det möjligt att odla vindruvor och apelsiner i Mälardalen? Kommer malaria och andra tropiska sjukdomar att dyka upp i Norden? Men om Golfströmmen ändrar riktning - då blir det väl i stället kallare i Norden?

En som vet mer än de flesta av oss är *Marianne Lilliesköld*. Hon är dr i kvartärgeologi och arbetar på Naturvårdsverket med att förbättra verkets kunskap om klimat och samordningen med andra finansiärer av klimatforskning. Hon är svensk "focal point" för IPCC (FNs Klimatpanel) som just nu håller på sin Tredje utvärdering av klimatet som skall slutredovisas i maj/juni 2001. Tidigare var hon forskningssekreterare för Naturvårdsverkets projektområde "Förändrat klimat och UV-B strålning"

Föranmälan senast den 4 maj till 08-693 03 92 (Vuxenskolan)

Entré: 40:- för FNSiN-medlemmar (50:- för övriga)

Upptäcktsfärd vid Höga kusten

Planerna på en FNSiN-expedition vid Höga kusten börjar ta form. Meningen är att genomföra den i samband med Kristi Himmelsfärdshelgen 24-27 maj. Inför exkursionen försöker vi förbereda oss genom en virtuell studiecirkel. (Se nedan)

Studiecirkel: Funderar på att starta en internetburen studiecirkel om Höga Kusten området (vi samverkar om utvecklingen av innehåll, litteratur o dyl) - som förberedelse för en resa hit. Jag har kontaktat Studieförbundet Vuxenskolan som vi samverkar med i andra cirklar - kursen kan ges via

<http://www.folkbildning.net> med asynkrona dialoger (frihet både i tid och plats) - en renodlad distanskurs som kröns med en resa till området. Alla kan gå kursen oavsett var man bor i Sverige. Internetdatorer finns lite överallt på bibliotek, lärcentra o s v - så även de som inte har dator hemma kan följa kursen. Med detta system kan vi i kursen kommunicera med experter på t ex istiden och dess inverkan på området. Jag har lite kontakter med geovetenskapliga institutionen i Uppsala.

Om du är intresserad - **hör av dig så snart som möjligt** så att vi kan bestämma tider mm.

Henrik Hansson, Odengatan 11, 856 43 Sundsvall, tfn 060-610473, 070-6034261, e-post: henrik.hansson@distum.se
Du kan också kontakta Anders Schærström, tfn: 08-758 30 03 (b), e-post: anders.schaerstrom@delta.telenordia.se.

Höga kusten - mellan Härnösand och Örnsköldsvik - är en spännande del av Sverige. Den höglänta norrlandsterrängen når här ända ut till kusten och här är landhöjningen som störst i landet. Skuleberget reser sig 293 m.ö.h. och högsta kustlinjen ligger där på 285 m.ö.h. Slåttalsskrevan är 40 meter djup och 200 m lång Kungsgrottan sägs ha varit tillhåll för rövare. Det är inte förvånande att naturen har tilltalat fantasin och inspirerat t ex Kerstin Ekman till den livfulla berättelsen *Rövarna i Skuleskogen*.

Inte heller förvånar det att många konstnärer slagit sig ner i trakten. Järn-, trä- och pappersindustrin i Ångermanland blev tidigt en viktig del i den svenska ekonomin.

Den geologiskt intresserade kan finna bl a röd granit, gabbro, sandsten och diabas men man kan åtminstone alltid hoppas på att också finna guld och diamanter. Skuleskogen med hållmarker, myrar och tjärnar är Sveriges nittonde nationalpark. Det finns 3 mil markerade leder i parken.

Höga kusten på Internet:

<http://www.mittsverigeurism.se/> och

<http://www.ciceron-hoga-kusten.se/Links/lankar03.htm>

Gotska Sandön

Pingsthelgen fredag 1 (el. lördag 2) - 4 juni

Det är hög tid att anmäla sig nu! Ej utnyttjade platser avbokas senast 40 dagar före avresan.

I vanlig ordning har vi bokat plats på Gotska Sandön under pingsten. Liksom förra året är det möjligt att välja mellan utresa på fredagen och på lördagen (pingstafton). Den som kan resa redan på fredagen får på så sätt ungefär 3½ dag på ön i stället för 2½ om man reser på lördagen. Den extra dagen är att rekommendera. Eftersom det kan vara svårt för en del att ta ledigt en vardag har vi emellertid fördelat bokningarna på de båda avresedagarna.

Avresa från Nynäshamn enligt önskemål och plats fredag eller lördag, kl 08.45. Återresa från ön på annandagen kl 17.00. Överresan tar drygt tre timmar. *Observera, att tiderna är preliminära och kan ändras med kort varsel berodande på väderförhållandena.*

Förmöte hålles den 14 maj. (Se separat notis.)
Anmälan snarast till Erik Elvers (se nedan).

Priser

Inkvartering	Avresa fredag	Avresa lördag
Stuga (tvåbäddsrum)	1500 (slut)	1290 (slut)
Stuga (fyrbäddsrum)	1310	1160 (slut)
Hydda	1200 (slut)	1090 (slut)
Tält	980	940

Barn under 7 år utan egen bädd gratis.
Barn 7-12 år 25 % rabatt.

Upplysningar:

Erik Elvers 08-85 84 88 (b) fax arb 08-788 1304. E-post: erik.elvers@solna.mail.telia.com

Anders Schærström tfn 08-758 30 03 (b). E-post: anders.schaerstrom@delta.telenordia.se

Runstensvård vid Karlberg eller Vi borstar i parken

Thorsdag 7 juni kl 18.00

FNSiN är runstensfadder - vi har åtagit oss att sköta om runstenen i parken bakom Karlbergs Slott. Det innebär att vi tittar till den, tar bort ev mossor etc och försiktigt tvättar av den minst en gång om året. Runstensens skick rapporteras till "Runverket" hos Riksantikvarieämbetet. Nu är det dags, och vi samlas kl 18.00 framför slottet. Tag med någon liten matsäck och, om du så vill, mjuk borste. Föranmälan tarvas ej men kan göras till Erik Elvers, tfn 08-858488 (b).

Nattvandring

Fredag 8 juni kl 22.00

Tillsammans med två andra föreningar gör vi en ca 16 km lång vandring i lugnt tempo. Vi startar i Handen, följer delvis Sörmlandsleden, går upp på Tornberget och sedan förbi torpet Paradiset. Tag med matsäck för minst två raster, klädsel efter väderlek, tillfälle till nattbad. Buss 709 till Huddinge.

Samling: Stockholm C, på perrongen för Västerhaningependeln kl 22.00.

Färdsätt: Pendeltåg mot Västerhaninge, avstigning i Haninge C, vi samlas på perrongen.

Ledare: Mats Gullberg tel: 668 60 87 Astrid Holmgren.

Bäver på Södertörn

Lördag 16 juni kl 20 -

Här och där på Södertörn finns bäverkolonier. Vi gör ett försök att få se de skygga djuren i närheten av Fituna på västra sidan av halvön. Samåkning, avfärd från Odenplan (Gustaf Vasa kyrka) kl 20.00. Medtag myggskydd och om så önskas någon matsäck. Observera att lyckad skådning inte kan garanteras! Föranmälan till Erik Elvers, tfn 08-858488 (b), senast torsdag 14 juni.

Orkidéer i skärgården

Söndagen den 17 juni

Båtutflykt med orkidéskådning då floran är som bäst kring Runmarö. Det finns en stor mångfald av vilda växter bl a ett 20-tal orkidéer som Guckusko och intressanta vulkaniska veckningar i urberget, ca 2 miljarder år gamla. Det är en ca 2 timmars vandring och möjligheter till sol och bad. Ta buss 433-434 från Slussen till Stavnäs. Kaj Valtersson möter med båt i Stavnäs vinterhamn kl 09.00. Det finns viss möjlighet att komma redan på lördagen och övernatta. Max 14 deltagare. (??) Kostnad ca 60 kr för bensin och passbåt.

Föranmälan senast den 16 juni till Kaj Valtersson 08-16 23 91 (a), 08-710 18 92 (b), 08-571 52 222 (Runmarö)

Nästa nummer av NOS beräknas utkomma vid midsommartid.

Utflykt till Harö

Lördag den 7 juli.

Harö by har en tät och delvis ålderdomlig och kulturhistoriskt i detalj mycket välbevarad bebyggelse, bestående av såväl äldre timrade boningshus som villalikhnande byggnader från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Harö by är ett tydligt exempel på hur skärgårdsbyarna ofta tvingades till att flytta till nya bebyggelselägen som en följd av landhöjningen. Sammantaget med resterna av ett äldre kulturlandskap och ett av skärgårdens mest utsökta hamnlägen är Harö en av de kulturhistoriskt mest intressanta öarna och byarna i hela Stockholms skärgård.

Anmälan till Kaj, senast dagen innan. 08-16 23 91 (a), 08-710 18 92 (b), 08-571 52 222 (Runmarö)

Fältproviant!

Köttsoffa, kinagryta och olika kycklingrätter - valet är ditt när matlagningslusten tryter eller du skall ut på tur. Frystorkade rätter för endast 25 kr/påsen.
Ring Erik Elvers 08-858488!

Sommar på Gotska Sandön

Fredag 10 – söndag 12 augusti

Gotska Sandön i högsommartid – det betyder sol- och badsemester utan trängsel. Ca tre mil sandstrand som högst ett hundratal personer skall dela på! Och det betyder naturligtvis samma möjligheter till spännande upptäcktsfärder i naturen och historien som under våra traditionsenliga pingstresor, men nu med extra spänning för den som vill få syn på någon av de sällsynta fjärils- eller skalbaggsarter som ön är hemvist för. Det ryktas också att man kan finna bär och svamp i skogarna!

Avresa från Nynäshamn (Fiskebryggan) fredagen den 10 augusti, kl. 08.45. Återresa från ön söndagen den 12 augusti, kl. 17.00. Överresan tar drygt tre timmar. (Tiderna är preliminära och kan justeras med hänsyn till väderförhållandena.) Båten går endast onsdagar, fredagar och söndagar. *Den som vill kan i mån av plats välja att förlänga vistelsen genom att resa till ön ett par dagar tidigare eller hem ett par dagar senare. Hör av dig snarast i så fall!* Beträffande priser och andra uppgifter se notisen om pingstresan.

I skrivande stund är det inte säkert att färdledning kan utlovas som under pingstresan.

Anmälan senast 29 juni till Erik Elvers eller Anders Schærström. (Se notisen om pingstresan.)

Kommande program

Cykla i Danmark

En vecka i juli.

Danmark erbjuder många underbara möjligheter att ta sig fram med cykel, detta förnämliga fortskaffningsmedel.

En tilltalande led löper längs Jyllands västkust - bland klitter, strandskogar ("plantager") och strandsjöar, med sandstränderna inom bekvämt räckhåll.

Ett annat intressant alternativ är att cykla längs den gamla *Hærvejen*, den urgamla led som går genom centrala Jylland från Viborg till Flensburg och som idag är cykelled. Det är historisk mark - vägen går genom trakter där man gjort många fornfynd, det är "mossefolkets" trakter. En del av fynden finns på Silkeborgs museum. Inte långt från leden ligger Jelling, där runorna berättar om Danmarks enande. Ytterligare ett trevligt alternativ bland många är backlandet på södra Fyn och de näraliggande öarna Tåsinge och Ærø.

Hör av dig så snart som möjligt och senast 28 maj om du är intresserad och vill delta i planeringen.

Anders Schærström 08-758 30 03 (tfn & fax,
b) 08-613 48 74 (tfn, a) E-post:
anders.schaerstrom@delta.telenordia.se

I VÄNTAN PÅ
NÅN BÅT

På Gotska sandöns strand. Teckning: Hans Lundén

Cykling Märsta - Sigtuna - Håtuna - Kungsängen

(ca 50 km). Preliminärt lördag 1 september. Hör gärna av dig redan nu till Erik Elvers, tfn 08-858488 (b), om du är intresserad.

Havtornsplockning

Traditionell havtornsplockning, troligen slutet av september
Erik Elvers, tfn 08-85 84 88 (b).

Birka

Intresse har framförts om utflykt till Birka. Fler hugade? - ring i så fall Erik Elvers, tfn 08-85 84 88 (b).

Tankar kring en tändsticksask

På tändsticksasken står det "Alfr. Andersson Östra Torp Välsorterad Landthandel".

Etiketten är beige-brun av ålder och en liten aning skrynklig men hel. Plånen har spår av användning men är inte utslitna. Tändstickorna har förmodligen för länge sedan gått åt – inte bara till att tända stearinljus utan också fotogenlampor och eld i vedspisen. Sedan har någon har fyllt asken med stålpenor. Det är otroligt så många stålpenor det ryms i en tändsticksask - mer än tillräckligt för en hel skolklass. Finns det någon som använder stålpenor nuförtiden? När jag ser dem minns att jag själv faktiskt använde sådana under min allra tidigaste skoltid. Det låter som om det vore fruktansvärt länge sedan, men kanske är det bara ett tecken på hur fort förändringarna gått därifrån till att ha datorer inte bara på kontoren utan också i skolorna och i hemmen. Stålpenor förutsatte pennskaft, bläckhorn och läskpapper. Antagligen kunde man köpa sådant hos Alfr. Andersson.

Omständigheterna har lett till att jag nu har tändsticksaskens öde i mina händer.

När upphörde handlare Andersson med sin verksamhet? Jag vet i alla fall, därför att jag har hört det berättas, att Alfred Anderssons lanthandel var en viktig institution i den lilla byn vid skandinaviska halvöns sydspets på 1920- och 1930-talen. Där fanns livets nödtorft – i den mån man inte producerade det själv eller köpte det direkt från lantbrukare och hantverkare – men där fanns också smakprov från den fina, urbana och avlägsna världens lyxartiklar – kanske några porslinsvaror, leksa-

ker eller bokmärken. Jag vet också, därför att jag hört det, att Alfred Andersson var en handlare som kände sina kunder personligen och var mån om dem. Till jul lämnade han små personliga presenter till dem, t ex en liten sockerskål – som också den finns kvar.

Kanske finns det spår av lanthandeln i något arkiv – räkenskaper, deklarationer. Har någon tagit vara på något av inredningen? Risker är stor att det inte har skett. Tingen överlever oss – såvida de inte råkar ut för någon olycka eller vi helt enkelt låter dem brännas upp eller malas ner till en anonym gröt av avfall. "Man kan inte spara på allt", sägs det. Nej, naturligtvis inte.

Men är just detta kanske den sista tändsticksasken i sitt slag? Skall jag ta ansvaret för att också den försvinner med sin lilla historia om handlaren, hans livsgärning och hans kunder?

Tändsticksasken med stålpenorna ligger kvar framför bildskärmen.

Anders Scharström

*****

Baksidan: Gotska Sandön på radarskärmen. Foto: Erik Elvers

FNSiN Skrifter & Böcker

Föreningen skrifter beställas genom inbetalning till postgiro 60 80 83-2. Ange avsändare och vad beställningen avser.

Priserna inkluderar moms. Vid postbefordran tillkommer dock en portokostnad på 30 kr per ex.

Upplysningar om skrifterna lämnas av Marianne Stevendahl, Rönholmstränd 69, 127 42 Skärholmen, tel 08-740 43 30 (B)

Tyresta
En tvåfacklig beskrivning av ett av mellansveriges finaste vildmarksområden. Illustrerad med kartor och teckningar. 32 sidor. Normalpris 40:-. Medlemspris 30:-.

Sydväst Grönland
Expeditionsrapport från 1974. Rikt illustrerad med foton, teckningar och kartor. 150 sidor. Normalpris 80:-. Medlemspris 70:-.

Natur och Samhälle i Estland
Utgiven 1991 ger denna bok en presentation av Estland vid tiden för självständigheten: arkeologi, geologi, historia, politik, ekonomi, naturvård och miljöproblem, byggnadsminnen och kyrkliga förhållanden. Illustrerad. 117 sidor. Normalpris 90:-. Medlemspris 65:-.

En färd till Island 1977
En reseberättelse om vad man kan råka ut för längs Islands vägar samt med avsnitt om geologi, flora, fågelliv och andra intressanta ämnen. Rikligt illustrerad. 52 sidor. Normalpris 40:-. Medlemspris 30:-.

Gotska Sandön, en tvåfacklig beskrivning. Tredje, reviderade upplagan av en klassiker som innehåller artiklar om geologi, dyner, flora, fauna, historia och livet på ön. Rikligt illustrerad med teckningar, kartor och foton. I denna upplaga ingår nya kapitel om Sandön i litteraturen och vandringar på ön. 160 sid. Normalpris 90:-. Medlemspris 75:-.

Kall ökensand och varma källor. En bok om Island.
En kärleksfull presentation av ett nordiskt land. Om stora avstånd och närhet till naturen. Geologi, djur- och växtliv, historia, språk, litteratur, traditioner, mathistoria, naturvård, vistexter mm. 118 sidor. Normalpris 100:-. Medlemspris 60:-.

Spetsbergen - land i norr
Förord av arktispionjären Helge Ingstad. En allsidig bild av Spetsbergen ges genom de 25 artiklarna som bl a behandlar historia, valfångst, kolbrytning, oljeletning, geologi, växt- och djurliv. 167 sidor. Normalpris 90:-. Medlemspris 70:-.

Island i NOS
Ett särtryck av artiklar om Island som varit publicerade i NOS - plus ett par nya tillägg. Illustrerad med teckningar och foton. 61 sidor. Normalpris 20:-. Medlemspris 15:-.

